

Troas Bölgesi'nde Kabeiroi/ Kabeiros Kültü Üzerine Bir İnceleme

An Analysis of the Kabeiros/Kabeiroi Cult in the Troas Region

Melisa ARSLAN^{1*}

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, LEE, Yüksek Lisans Mezunu

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi / Derleme

Makale vb.

Geliş Tarihi: 15.03.2025

Kabul Tarihi: 08.10.2025

Anahtar Kelimeler:

Kabeiroi, Korybantai,
Pelasg, Troas Bölgesi,
Kült.

ÖZ

Bu çalışma, Troas Bölgesi'nde Kabeiros/Kabeiroi kültüne dair mevcut arkeolojik, epigrafik ve yazılı kaynakları inceleyerek bu kültürün bölgedeki varlığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Öncelikle Kabeiros'un kim olduğu, isminin kökeni ve mitolojideki yeri üzerine antik ve modern kaynaklar üzerinden bir tartışma yürütülmüştür. Ardından, Kabeiros kültü genel hatları ile ele alınarak antik kaynaklardaki referanslar ve modern araştırmalar ışığında değerlendirilmiştir. Son olarak, Troas Bölgesi'nde Kabeiros kültü ile ilişkilendirilebilecek yerleşim yerleri, mitolojik anlatılar ve sikke buluntuları ele alınarak kültürün bölgedeki etkisi incelenmiştir.

ARTICLE INFO

Research Article /

Review Article etc.

Received: 15.03.2025

Accepted: 08.10.2025

Keywords:

Kabeiroi, Korybantai,
Pelasg, Troas Region, Cult

ABSTRACT

This study aims to evaluate the presence of the Kabeiros/Kabeiroi cult in the Troas Region by examining the available archaeological, epigraphic, and written sources. First, a discussion has been conducted on the identity of Kabeiros, the etymology of the name, and its place in mythology based on ancient and modern sources. Then, the Kabeiros cult has been analyzed in general terms, considering references in ancient texts and modern research. Finally, the impact of the cult in the region has been examined by assessing settlements, mythological narratives, and coin finds that may be associated with the Kabeiros cult in the Troas Region.

* Sorumlu yazar. ORCID: 0009-0007-2887-5887

* melisa.arslan05@gmail.com

GİRİŞ

Kabeiros veya Kabeiroi, antik Yunan ve Anadolu'nun dini yapısında önemli bir yere sahip, gizemli Tanrılar topluluğudur. Kabeiroi'lar çoğunlukla bereket, denizcilik ve yer altı dünyası ile ilişkilendirilmişlerdir. Troas Bölgesi, özellikle Kabeiros kültü açısından dikkat çekici bir coğrafyadır. Kültün varlığı hem antik yazılı kaynaklardan hem de arkeolojik buluntulardan takip edilebilmektedir. Ancak, kült hakkında sınırlı bilgi bulunması, konunun araştırılmasını zorlaştırmaktadır. Bu makalede, Kabeiros kültünün kökeni, kimliği ve Troas Bölgesi'ndeki varlığı incelenerek mevcut bilgilerin değerlendirilmesi yapılacaktır.

Bu araştırmanın temel amacı, Kabeiros/Kabeiroi kültünün Troas Bölgesi'ndeki varlığını değerlendirmektir. Çalışma, antik kaynaklar ve modern araştırmalar ışığında kültün kökenine, işlevine ve bölgedeki yansımalarına odaklanmaktadır. Troas Bölgesi'nde Kabeiros'a atfedilen yerleşimler, mitolojik anlatılar ve sikkelere dayalı kanıtlar incelenerek kültün yayılımı ve önemi ortaya konulacaktır.

Bu çalışma, literatür taraması ve veri analizi yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle antik kaynaklarda (Strabon, Pausanias, Apollonius Rhodius...), Kabeiros kültü incelenecek, ardından, modern araştırmacıların bu kaynaklar üzerine yaptığı yorumlar ve kültün Troas Bölgesi'ndeki varlığına ilişkin arkeolojik, mitolojik, epigrafik ve nümizmatik bulgular değerlendirilecektir.

1. KABEİROİ/KABEİROS

Kabeiroi/Kabeiros olarak adlandırılan mitolojik fenomenlerin kim oldukları, neden ve nasıl tapınım gördükleri hakkında antik ve modern kaynaklar tarafından birçok farklı görüş ortaya atılmıştır. Walter Burkert Kabeiroi-ları, Yunan mitolojisinde esrarengiz khthonik Tanrılar veya demonlar grubu olarak tanımlarken (Burket, 1985: 10-13) Voss ve Rowlandson onları, önemli sayıda erkekten oluşan ana Yunan panteonunun bir alt kümesine ait olduğunu öne sürmektedir. Aynı zamanda denizcilerin yardımına koşan, onları tehlikelerden koruyan Tanrılar olarak da karşımıza çıkmaktadırlar (Yılmaz, 2002: 25).

Antik kaynaklarda Kabeiroi'lardan kimi zaman Proteos'un kızı Kabeiro ile Hephaistos'un evliliğinden doğan Kadmilos'un çocukları yani Hephaistos'un torunları olarak kimi zaman da Kabeiro ve Hephaistos'un çocukları olarak söz edilmektedir. Pherekydes'e göre Kabeiro, Hephaistos ve Proteos'un çocuklarıdır (Jakoby, 1923: 52; Güven, 2014: 4).

Kabeiroi kökeni konusunda iki görüş ön plana çıkmıştır. Bu görüşlerden ilki Kabeiroi'un Pelasg kökenli olduğudur. Herodotos (2.51.1.), Pelasglar'ın Samothrake'de (Semadirek) oturduklarından ve ada halkına Kabeiroi sırlarını anlattıklarından bahseder. Halikarnassoslu Dionysos (1.23.5.) Tyrrhen ve Pelasg halklarının Kabeiroi ile ilişkili olduklarını ve Pelasgların, elde ettikleri gelirlerin bir kısmını sebze ve meyve olarak Zeus, Apollon ve Kabeiroi'a sunduklarını söyler. Strabon (10.3.21.) ise Kabeiroi'un en fazla İmbros ve Lemnos'da onurlandırıldıklarından ve Troas Bölgesi'ndeki farklı kentlerde de bu Tanrıların tapım gördüğünden söz etmektedir. Diğer bir görüş ise Kabeiroi'un Fenike kökenli olduğudur. Fenike'de Kabirim olarak bilinen ve baş Tanrıları hekim Tanrıları olan Eschum, deniz Tanrıları Kabeiro ile özdeşleştirilmektedir (Semerano, 1994: 185). Fenike'nin büyük Tanrıları olarak bilinen Kabirimlerin, Samothrake Adası'na ticaret yoluyla girdikleri ve "Megaloi Theoi" olarak anıldığı belirtilmektedir (Hemberg, 1950: 28-29).

Kabeiroilerin sayısı hakkında antik yazarlar farklı görüşler ortaya atmaktadırlar. Aiskhylos (Aeschylus, Fragments 1, Greek Tragedy) ve Nonnus Dionysiaca (Nonnus, 1976, Dionysiaca Greek Epic: 61) Kabeiroi sayısının iki olduğunu ifade ederken Strabon (10.3.19), sayılarının üç olduğunu ve Kabeiroi'nun meskeninin Samothrake Adası olduğunu öne sürer. Aynı zamanda Strabon ritüellerin, Kadmilos, Kabeiroi ve Kadmilos adlarındaki "Kabeiroi Üçlüsü" onuruna yapıldığını aktarmaktadır.

Diğer yandan Kabeiroilar mitolojideki Daktyller¹, Korybantai², Kouretai³ ve Dioskouroi⁴ gibi bazı gruplar

¹ Daktyller: "Daktylos" Yunanca parmak demektir. Mitolojide ise bu adla anılan ve sayısı değişen birtakım cinlerden bahsedilmektedir. Daktyloi, yani parmak cinleri, İdalı diye vasıflandırılıp Giritle Zeus, Rhea ya da Ana Tanrıça ile ilişkili gösterilirler. Aynı zamanda bir efsaneye göre Daktyller, madenlerin ve maden işlemeciliğinin kaşifleridir.

² Korybantlarda kökenleri bakımında madenci ve Ana Tanrıça'nın rahipleri olarak bilinmektedir.

³ Kouretailarda Daktyller ve Korybantailar gibi Ana Tanrıça'nın etrafında yer alan, doğa ve toprağın bereketini simgeleyen eril güçlere verilen adlandırılmaldan biridir.

⁴ Dioskurlar, Zeus ile Leda'nın Kastor ve Polydeukes adlarındaki ikiz oğullarıdır. Kastor bir savaşçı ve at yetiştiricisi iken kardeşi Polydeukes yumruk dövüşünde ve güreşte ustadır. Aynı zamanda bu iki kardeş, kardeşliğin ve dostluğun da simgesidirler. Kısa süren yaşamları maceralarla dolu olan bu iki kardeş öldükten sonra ikizler burcu olarak gökyüzüne yerleştirilmişlerdir. Diğer yandan denizde zor durumda kalanlara yardım ettikleri bilinmektedir. Dioskur'ların betimlendiği sikkelere bakıldığında genellikle mızrak taşırlar ve başlarında, "pileus" adı verilen sivri tepeli başlıkları vardır. Bazı sikkeler üzerinde betimlenen çift yıldızın bu ikiz kardeşi simgelediği öne sürülmektedir (Soyal, 1998: 79). Bundan dolayı Dioskurlar zaman zaman Kabeiroilar ile karıştırılmaktadır.

ile karıştırılmışlardır. Bununla birlikte Kabeiroilar Ana Tanrıça'nın hizmetkarları olarak da bilinmektedirler. Nitekim Pausanias (9.25.5-8.) Kabeiroi kültünün Ana Tanrıça ile bağlantılı olduğunu ve Thebai'da kültün ikinci kurucusu Pelarge'nin adının Pelasglar'a işaret ettiğini söyler. Bundan dolayı Kabeiroi Kültü ile Ana Tanrıça Kültü arasında yakın bir ilişki olduğu öne sürülmektedir. Kouretai, Daktyles, Korybantai gibi Ana Tanrıça etrafında yer alan, doğa ve toprağın bereketini simgeleyen eril güçlerle bir tutulmuş olmaları da bu ilişkiyi destekler niteliktedir (Kern, 1919: 1442; Güven, 2014).

2. KABEİROİ KÜLTÜ

Kabeiroi ritüellerinde Aksieros, Aksiokersos, Aksiokersa adında üç kardeş ve Kashmala adında fenomen karşımıza çıkmaktadır (Klemens, 1953: 39). Kabeiroi kültleri üç aşamada gerçekleşmekteydi. Birincisi Kashmala'nın üç kardeşinin elinde ölümü kutlanırdı, ikinci aşamada ise onun parçalanmış bedeninin uzun aramalardan sonra bulunup bir araya getirilişi kutlanırdı. Büyük bir mutluluk ve sevinç yaşanan son aşamada ise diriliş ve dirildikten sonra dünyayı kurtarış kutlanmaktaydı (Klemens, 1953: 39-40).

Kült törenleri özellikle yaz mevsiminde ve gece gerçekleştirilmekteydi. Bu dönemlerde antik dünyada birçok insan Samothrake Adası'na akın etmekteydi. Kabeiroi kült törenleri "Myesis" ve "Epoptai" olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmekteydi (Plutharkos, 1949: Moralia III.). Törenler kutsal alandaki en geniş yapı olan Anaktoron ve Hieron'da kutlanmaktaydı (Susan, 1984: 26). Öncelikle alanda toplanan insanlara rahipler tarafından kült törenleriyle ilgili ön bilgiler verilip Anaktoron'a geçilmekte ve burada Myesis evresi gerçekleştirilmekteydi (Lehman, 1954: 90-91). Bu evrede törene katılan kişilere mor renkli bir kemer ve demir bir yüzük verilmekteydi. Verilen bu objelerin kişileri hem kült törenlerinde hem de günlük yaşamında koruyacak bir tılsım olduğu düşünülmekteydi (Susan, 1984: 36-39).

Diğer bir evre olan Epoptai, Hieron'da yaşanmaktaydı. Kült törenlerinin en yüksek evresi olarak kabul edilen bu evre ile ilgili bilgiler sadece Samothrake'den gelmektedir (Lehman, 1954: 67). Hieron'da gerçekleştirilen törenler arınma ile ilgili törenlerdir. Arınma ritüelinin içeriği tam olarak bilinmemekle birlikte yapılan kazı çalışmalarında Hieron'un girişinin hemen sağında küçük bir kanalın bulunması arınma işleminin daha çok el yıkamayla ilgili olduğunu düşündürmektedir (Lehman, 1954: 32). Aynı zamanda bu çalışmalar sonucunda bölgede çok sayıda hayvan kemikleri, kömürleşmiş ahşap ve kül bulunmuştur. Bu buluntular bize bu törende kurban sunumuna dair bilgiler vermektedir (Susan, 1984).

Kabeiroi kült törenlerine Herakles, İason, Orpheus yanı sıra (Diodoros Siculus, 5.48.), II-III Philippos, II Lysimakhos ve Ptolemaios Arsione'nin de katıldıkları bilinmektedir. Önemli kişilerin yanı sıra kültte kadın, erkek, köle ayırt etmeden herkes katılabilmekteydi (Lewis, 1958: 65).

3. PELASGLARIN VE KABEİROİ/KORYBANTAI KÜLTLERİNİN TROAS BÖLGESİ'NE GELİŞİ

Antik dönemde adından sıkça söz ettiren Troas Bölgesi, doğuda Mysia, batı ve güneyde Ege Denizi, kuzeyden de Hellespontos (Çanakkale Boğazı) ve Propontis (Marmara Denizi) arasında kalan bölgedir. Günümüzde Çanakkale yarımadası (Biga) adını taşıyan bu bölge, genel olarak Aisepos (Gönen) Çayı'nın Propontis'e döküldüğü yerden, güneybatıda İda (Kaz) Dağı'na doğru çekilecek bir çizginin batısında kalan kesimdir. (Sevin, 2001: 58) Ancak birçok antik yazarların bu bölgenin sınırları hakkındaki farklı görüşlerinden dolayı, Troas Bölgesi'nin tam olarak net bir coğrafi sınırlarının olduğunu söylemek güçtür. Nitekim Strabon, Troas Bölgesi'nin coğrafi sınırları hakkında birçok antik yazarın görüşlerini de dikkate alarak, bu bölgenin sınırlarını Aisepos (Gönen Çayı) Irmağı'nın denize döküldüğü yerden İda Dağı'nın güneyinde yer alan Adramytteion (Edremit) Körfezi'ne çizilen hattın batısı olarak sınırlandırmıştır (Strabon, XII.1. 3: Meyer, 1877: 1).

Pelasgların gerçekte kim olduğu ve Troas'a ne zaman geldikleri tam olarak bilinmemektedir (Gorman, 2004: 17; Körpe, 2010: 26). Strabon (13.1.70.) Pelasgların, Yunanistan'ın en eski halklarından biri olduğunu söylemektedir. Herodotos (2.51.1), Pelasgların Samothrake'de oturduklarından ve halkına Kabeiroi sırlarını anlatıklarından bahseder. Bununla birlikte Pausanias (9.25.5-8) ise bir zamanlar Thebai'de yaşayan halkın Kabeiroi olarak adlandırıldığını ve buradaki Kabeiroi kültünün ikinci kurucusu olan Pelarge'nin adının Pelasglara işaret ettiğini söyler. Homeros (İlyada, 10. 428-429) ise Pelasgların Troyalılar ile müttefik olduğunu, kralları olan Lethos oğlu Hippothous ve Pylaeos ile Troas'ta, Troya ve deniz arasında bir yerlerde yaşadıklarından bahseder. Herodotos (1.57.) ise Hellespontos'ta Plakie ve Skylake kentlerinde yaşadıklarını bildirir. Walter Leaf (Leaf, 1923: 198), Pelasgların Hellenlerden önce Ege'de yaşayan halkın genel ismi olduğunu ileri sürmektedir. Nitekim Antandros (Herodot, 7.42.1) ve Larissa (İlyada, 2.840) kentleri, bölgede bilinen Pelasg yerleşimlerinden bazılarıdır. Strabon'da (10.3.21) Kabeiroi'nun en fazla İmbros ve Lemnos'da onurlandırıldıklarından, aynı zamanda Troas Bölgesi'ndeki farklı kentlerde de bu Tanrıların tapım gördüğünden bahsetmektedir.

M.S. 2. yüzyıl yazarlarından olan Clement, Samothrake gizemlerinden bahsederken, Korybantai'nin Kabeiroi adıyla da adlandırıldığını söyler (Exhortation to the Greeks, 2.16.). Bu düşüncüyü aynı şekilde Strabon'da desteklemektedir (10.3.19). Aynı zamanda Nonnus, Dionysiaca adlı eserinde, Samothrake Adası'ndaki Kabeiroi rahiplerinden (3.61 vd.), Kabeiroi mağaralarından ve Korybantes kayalıklarından söz etmektedir (4. 184 vd.). Eduard Meyer (Meyer, 1877: 25-26) ise Korybantların Ana Tanrıça'nın hizmetkarları olduğunu ve evinin Troas'ta olduğunu söylemektedir. Özellikle Hamaksitos yakınlarındaki Korybanteion ve Skepsis yakınlarındaki Korybissa kentlerini örnek göstermektedir. Strabon'da (10.3.21) Hamaksitos topraklarında Korybantlar'ın eskiden tapım gördüğü Korybanteion adlı bir yer olduğunu öne sürmektedir.

Diodoros Korybantların, Samonthrake'de yaşayan Tanrıların annesinin oğulları olduğunu öne sürmektedir. Korybantlar, Samothrake'de doğmuş, Kybele ile Iason'un oğullarıdır. Iason öldükten sonra Dardanos'un Asya yolculuğunda bu gizem tapımları ona eşlik etmiş ve kült, Dardanos aracılığıyla Asya'ya taşınmıştır (Meyer, 1887). Nitekim yukarıda da bahsedildiği gibi Troas'ın bazı bölgelerinde bu tapımın izlerini görmek mümkündür. Aynı şekilde Strabon (7.a.1.50-51), Dardanos'un Troyalılar'a, Samothrake'nin gizemli tapınımlarını öğrettiğini söyler. Nitekim Samothrake'de ele geçen yazıtlardan Dardanoslular'ın gizli tapım için Samothrake'ye katılımcılar gönderdikleri bilinmektedir (P. Frisch, Die Inschriften von Ilion, No. 5 : 10).

4. TROAS BÖLGESİ'NDE KABEİROS: SİKKELER

4.1. Lampsakos

Diğer yandan Troas Bölgesi'nde yer alan Lampsakos kentinin sikkelerine bakıldığında, ön yüzde defne çelengi ve süslü pilos başlığı ile sol profilden sakallı bir Kabeiros tipi, arka yüzde ise Pegasos betimi karşımıza çıkmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. (<https://www.wildwinds.com>)

4.2. Biryitis

Günümüzde Çanakkale iline bağlı olan Ezine ilçesinin Adatepe mevkinde yer alan Biryitis antik kentinde bulunan ve yaklaşık M.Ö. 4-3. yüzyıllara tarihlendirilen sikkelerin ön yüzünde, pilos giymiş Kabeiros başı yer almaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Ön yüzde sade pilos ile sol profilden genç ve sakalsız Kabeiros betimi, arka yüzde defne çelengi içerisinde Herakles'in Lobutu ve lejant yer almaktadır (H. Von Fritze, Biryitis und die Kabiren auf Münzen, s. 32, lev. 5/7).

Şekil 3. Ön yüzde hafifçe sağa bakan Herakles'in defneli başı, arka yüzde sola doğru doğru bakan defneli pilos başlığı ile Kabeiros (yak. 350-300) (H. Von Fritze, Biryti und die Kabiren auf Münzen, s. 32, lev. 5/7)

Şekil 4. Başının iki yanında birer yıldız bulunan sol profilden genç ve sakalsız Kabeiros, arka yüzde ise defne çelengi içerisinde Herakles'in lobutu ve lejant yer almaktadır (H. Von Fritze, Biryti und die Kabiren auf Münzen, s. 32, lev. 5/7).

Şekil 5. Ön yüzde başının iki yanında birer yıldız bulunan pilos giymiş Kabeiros'un başı, arka yüzde ise defne çelengi içerisinde Herakles'in lobutu ve lejant yer almaktadır (H. Von Fritze, Biryti und die Kabiren auf Münzen, s. 32, lev. 5/7).

SONUÇ

Troas Bölgesi'nde Kabeiroi kültünün varlığına dair elde edilen nümizmatik veriler (özellikle Lampsakos ve Biryti sikkeleri), antik yazarların aktarımları ve modern literatürdeki yorumlar, bu gizemli inanç sisteminin bölge için yalnızca dini değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bir öneme de sahip olduğunu göstermektedir. Kültün kökenine dair Pausanias ve Herodotos'un verdiği bilgiler, Pelasglar ile olan ilişkisini ön plana çıkarırken, bu halkın Samothrake gizem dinleriyle olan bağlantısı, kültün Troas'a nasıl taşınmış olabileceğine dair güçlü bir zemin oluşturmaktadır. Strabon'un kültün, Troas'taki çeşitli bölgelerde tapım gördüğünü belirtmesi, bu coğrafyada kültün ritüellerine uygun alanların varlığını düşündürmektedir. Özellikle Korybanteion ve Korybissa gibi yerleşim yerlerinin isimlerinin Kabeiroi ile ilişkilendirilebilmesi, kültün bu coğrafyada daha geniş ve

katmanlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Diodoros'un Korybantların kökenini Samothrake'den Dardanos'a dayandırması ise, bu dini yapının sadece dinsel değil, aynı zamanda mitolojik ve etnik bir aktarım ile bölgeye entegre edildiğini göstermektedir.

Diğer yandan mevcut arkeolojik ve yazılı verilerin sınırlı oluşu, Kabeiroi kültürünün Troas'taki uygulamaları ve inanç pratikleri hakkında kesin ve bütüncül çıkarımlar yapılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak bu durum, kültürün izini süren araştırmalar için aynı zamanda yeni keşif alanları da yaratmaktadır. Gelecekte gerçekleştirilecek sistematik kazılar, epigrafik belgelerin çoğalması ve disiplinler arası yaklaşımların artmasıyla birlikte hem Kabeiroi kültürünün bölgedeki gelişimi hem de Anadolu'daki yerel inanç sistemleriyle olan etkileşimi daha net biçimde ortaya konulabilecektir.

Sonuç olarak, Kabeiroi kültürü, yalnızca dini bir inanış olarak değil; mitolojik kökenleri, ritüel uygulamaları, yer adlarındaki yansımaları ve farklı halklarla kurduğu etkileşim ağıyla birlikte, Troas'ın kültürel tarihinin anlaşılması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

EKLER

EK 1.

Troas Bölgesi'nde Kabeiroi kültü bağlamında öne çıkan kutsal alanlar ve yerleşimler (Hazırlayan: Melisa ARSLAN).

KAYNAKÇA

- AİSKHYLUS (1940). Fragment, Greek Tragedy, Classical Library.
- APOLLONIUS RHODIUS (1913). Argonautica, (ed. R. Merkel), Leipzig: The Loeb Classical Library.
- BURKERT, W. (1985). Greek Religion: The Kabeiroi and Samothrace, Harvard University Press.
- CLEMENT OF ALEXANDRIA (1953). Protreptikos Pros Hellas: The Exhortation to the Greeks, (trans. G.W. Butterworth), The Loeb Classical Library.
- DIODOROS SICULUS (1952). Bibliotheca Historike: Diodoros of Sicily, (trans. C.H. Oldfather), London: The Loeb Classical Library.
- DİONYSİOS HALİKARNASSEUS (1960). Romaikes Arkhaiologias: Roman Antiquities, (trans. E. Cary), London: The Loeb Classical Library.
- FRITZE (1994). “Biryitis und die Kabiren auf Münzen”, Zeitschrift für Numismatik 24, 1904, s.105-128.
- GÜVEN (2014). Sikkeler Işığında Kabeiroi Kültü, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- GORMAN, V. B. (2004). Miletos The Ornament of Ionia, Michigan.
- HEMBERG, B. (1950). Die Kabiren, Uppsala: Verlag Almqvist-Wilksells.
- HERODOTOS (1973). Herodot Tarihi, (çev. M. Ökmen - A. Erhat), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HOMEROS (1984). İlyada, (çev. A. Erhat - A. Kadir), İstanbul: Can Yayınları.
- JAKOBY, F. (1923). Die Fragmente der Griechischen Historiker I, Berlin.
- KERN, O. (1919). Kabeiros und Kabeiroi.
- KLEMENS, A. (1953). Protreptikos Pros Hellas: The Exhortation to the Greeks, The Loeb Classical Library.
- KÖRPE, R. (2010). Akhaimenid Hakimiyetinde Troas Bölgesi (M.Ö. 545- M.Ö. 334): Arkeolojik Veriler ve Antik Kaynaklar Işığında Tarihsel-Kültürel Bir Değerlendirme. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.
- LEAF, W., (1923). Strabo on The Troad, London.
- LEHMAN, K. (1954). Samothrace: A Guide to the Excavation and Museum, New York.
- LEWIS, N. (1958). Samothrace I: The Ancient History Sources, New York: Pantheon Books.
- MEYER, E. (1877). Geschichte von Troas. Leipzig.
- NONNUS (1976). Dionysica Greek Epic, Classical Library.
- PAUSANIAS (1955). Periegesis: Description of Greece, (trans. W.H.S. Jones), London: The Loeb Classical Library.
- PLUTARKHOS (1949). Moralia, (trans. F.C. Babbitt), London: The Loeb Classical Library.
- SEMERANO, G. (1994). Le Origini della Cultura Europa II, Firenze: Leo Olschki.
- SEVİN, V. (2001). Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası. Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- SOYAL, Z. S. (1998). Sikkelerin Işığında Troas Bölgesi Kültürleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- STEPHANUS BYZANTIUS (1849). Ethnica (epitome), (ed. A. Meineke), Stephan von Byzans, Ethnika, Berlin, repr. Graz 1958: Akademische Druck Verlagsanstalt.
- STRABON (1924). Geographika: The Geography of Strabo, (ed. H.L. Jones), Cambridge: The Loeb Classical Library.
- SUSAN, G. C. (1984). Theoi Megaloi: The Cult of the Great Gods at Samothrace.

VALERIUS FLACCUS (1934). *Argonautica*, (trans. J.H. Mozley), Oxford: The Loeb Classical Library.

YILMAZ, Z. (2002). Kabeiroi Betimleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Wildwins, Ancient Greek Roman and Byzantion Coins, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2025 <https://www.wildwinds.com>.